

Ομιλία Δρ. Ευάγγελου Χεκίμογλου

Κυρία Υπουργέ, κύριε Δήμαρχε, κύριε Πρόεδρε, κύριοι Πρόεδροι, κυρίες και κύριοι, αγαπητοί φίλοι.

Ανάμεσά σας είναι πάρα πολλοί που θα έπρεπε να ευχαριστήσω αν είχα την ευκαιρία, γιατί με αναθέσεις, χορηγίες, υποστήριξη, τα τελευταία 30 χρόνια μου επέτρεψαν να δω το αρχείο τους και να γράψω σχετικά για όλους σχεδόν τους Φορείς της Θεσσαλονίκης. Μια εμπειρία που βοήθησε πάρα πολύ στην συγγραφή αυτού του βιβλίου.

Θα πρέπει βέβαια κυρίως να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στο Προεδρείο του ΣΒΒΕ που μου εμπιστεύτηκε το πολύτιμο αρχειακό υλικό του, ίσως το σημαντικότερο για τον 20^ο αιώνα, εξ απόψεως οικονομικής ιστορίας από όσα διασώζονται στον βορειοελλαδικό χώρο, που είχα την ευκαιρία να μελετήσω μέχρι τώρα. Ιδιαίτερα θα πρέπει να ευχαριστήσω τον κύριο Σταύρου για την υποστήριξη και συμμετοχή του, ιδιαίτερα στο τελευταίο μέρος του τόμου, που ξεφεύγει από τα όρια της ιστοριογραφίας.

Θέλω να ευχαριστήσω αν και δεν ήταν δυνατόν να είναι παρούσα, την σύντροφό μου στις έρευνες και στη ζωή Ευφροσύνη Ρούπα, χωρίς την αρχειακή διαχείριση της οποίας η συγγραφή και εικονογράφηση του βιβλίου θα ήταν αδύνατη, και βέβαια την συνεργάτρια και βοηθό μου Ισμήνη Ρακιντζή, η οποία είχε τη καθημερινή προσέλευση και δουλειά στο αρχείο του Συνδέσμου, περίπου στους 5 μήνες που είχαμε περιθώριο για να συγκεντρώσουμε το υλικό.

Στο υλικό αυτό διακρίνονται οι ποικίλες φάσεις από τις οποίες πέρασε η Ελληνική βιομηχανία και ειδικά τα προβλήματα που αντιμετώπισε, όπως αυτά συνειδητοποιήθηκαν από τους βιομήχανους της Μακεδονίας. Όπως προκύπτει από πολλά σημεία του υλικού, με τρόπο ανάγλυφο, μεγάλο μέρος της ζωτικότητας των βιομηχανιών αναλώθηκε όχι στην οργάνωση της παραγωγής, ούτε στη διαχείριση, αλλά στην αντιμετώπιση των εμποδίων που έθετε η διοικητική κατανομή των πόρων σε συνθήκες στενότητας.

Επίσης, σημαντικό μέρος του αρχειακού υλικού επικεντρώνεται στα συγκριτικά μειονεκτήματα που υπήρχαν ήδη από την πρώτη στιγμή ένταξης της Μακεδονίας, της Ηπείρου και της Θράκης στο Ελληνικό κράτος σε βάρος των Βορειοελλαδικών βιομηχανικών επιχειρήσεων. Για την εξισορρόπηση των μειονεκτημάτων αυτών ο ΣΒΒΕ πέρασε τόσο από την προπολεμική φάση της διεκδίκησης ίσης μεταχείρισης, όσο και από την μεταπολεμική φάση της διεκδίκησης της προστασίας της επαρχιακής βιομηχανίας, όπως το έλεγαν, καθώς η συμμετοχή της Βόρειας Ελλάδας στο εθνικό προϊόν, είχε υποδιπλασιαστεί από 35% περίπου στην περίοδο του μεσοπολέμου είχε πέσει στο 16% στις αρχές της δεκαετίας του '50, λόγω της συγκέντρωσης της βιομηχανίας στην Αθήνα.

Θα ήθελα με την ευκαιρία να διευκρινίσω δύο σημεία. Το πρώτο σημείο είναι ότι ο Σύνδεσμος δημιουργήθηκε τον Ιανουάριο του '14 σε μια συγκυρία στην οποία πραγματικά θα προκαλούσε γέλιο σε όποιον θα έβλεπε τις καταστάσεις χωρίς να είναι Έλληνας. Η Μακεδονία είχε μόλις προσαρτηθεί επισήμως, 1 Ιανουαρίου του 1914, και η βιομηχανία αντιμετωπιζόταν ως προς τους δασμούς σαν να ήταν στο εξωτερικό και ως προς τους έμμεσους φόρους, σαν να ήταν στο εσωτερικό. Σε συνδυασμό με την αποκοπή με τις παραδοσιακές αγορές πρώτων υλών και προϊόντων. Για παράδειγμα, η βαμβακουργία έπαιρνε βαμβάκια από τα Άδανα και πολλές από τις πωλήσεις γίνονταν στην περιοχή των Σκοπίων ή της Αλβανίας, η βιομηχανία βρέθηκε πραγματικά σε πλήρες αδιέξοδο.

Το γεγονός ότι ανέλαβε ο Περικλής Χατζηλάζαρος, ένας άνθρωπος με τεράστια περιουσία, τεράστιες γνωριμίες, προσωπικός φίλος του Βασιλέως Κωνσταντίνου δεν ήταν τυχαίο. Δηλαδή, δεν είναι τυχαίο που δεν ανέλαβε ο Μαρπούργο εκ μέρους των Αλλατίνη, η οποία Αλλατίνη ζύγιζε όσο όλες οι επιχειρήσεις μαζί εκείνη την εποχή, αλλά οι προσωπικές γνωριμίες και δυνατότητες του Χατζηλαζάρου να κινηθεί στην Αθήνα. Η εκλογή αυτή ήταν κλειδί και πράγματι τρεις μήνες μετά την ίδρυση του Συνδέσμου πέτυχε μια τεράστια νίκη. Αποκαταστάθηκε το παράλογο φορολογικό και δασμολογικό καθεστώς. Αλλά πολύ φοβάμαι, και όλοι οι επί τιμή πρόεδροι και ο νυν πρόεδρος με καταλαβαίνουν, ότι ήταν η μοναδική εύκολη νίκη του Συνδέσμου Βιομηχανιών.

Το δεύτερο που ήθελα να διευκρινίσω είναι το ζήτημα της ίδρυσης και του καταστατικού. Όταν ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος, με την προσωπική φροντίδα του Αθανάσιου Μακρή, ο οποίος αργότερα ίδρυσε την Υφανέτ, αλλά μέχρι τότε ήταν ακόμα Διευθυντής στο εργοστάσιο των Χατζηλαζάρου, καταρτίστηκε καταστατικό. Όμως, το 1915 δημοσιεύτηκε ο Νόμος περί Σωματείων και έτσι έπρεπε ο Σύνδεσμος Βιομηχάνων να καταθέσει καταστατικό που να είναι προσαρμοσμένο στο νόμο του 1915. Γι' αυτό το λόγο μέσα σε λίγους μήνες έχουμε δύο καταστατικά και επειδή στο παρελθόν το δεύτερο καταστατικό που ήταν έντυπο βάσει του νόμου τότε κυκλοφόρησε και διασώθηκε σε βιβλιοθήκες, είχε δοθεί η εντύπωση ότι ιδρύθηκε ο Σύνδεσμος το 1915, ενώ όπως προαναφέρθηκε, ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1914.

Γυρίζω πίσω στην πολύ συνοπτική αναφορά στο υλικό. Η όλη αυτή προβληματική της «μειονεξίας» της βορειοελλαδικής βιομηχανίας, καλύπτει τα πρώτα 50 χρόνια από την ίδρυση του ΣΒΒΕ και κάτι παραπάνω από το μισό του τόμου που θα διαβάσετε. Ακολουθεί η ευφορία που έφεραν οι μαζικές βιομηχανικές επενδύσεις εξωτερικού στη Θεσσαλονίκη, οπότε και οι επενδυτικοί ρυθμοί διαμορφώθηκαν ευνοϊκά για το βορειοελλαδικό χώρο. Για πρώτη φορά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ο ρυθμός βιομηχανικών επενδύσεων στη Βόρεια Ελλάδα γίνεται όχι μόνο μεγαλύτερος, αλλά σχεδόν διπλάσιος απ' ότι στη Νότια Ελλάδα. Αλλά και αυτό ήταν παροδικό. Επακολούθησε η συζήτηση για τη συμμετοχή της Ελλάδας στις ευρωπαϊκές συλλογικότητες. Οι ηγέτες του ΣΒΒΕ της εποχής εκείνης, είχαν πλήρη συνείδηση των προβλημάτων που θα αντιμετώπιζε, όχι μόνο η τοπική αλλά συνολικά η Ελληνική βιομηχανία και συνέδεαν τις εξελίξεις με συγκεκριμένα μέτρα οικονομικής πολιτικής τα οποία ουδέποτε ελήφθησαν.

Τα τελευταία κεφάλαια αφορούν τη σύγχρονη περίοδο με κύριο χαρακτηριστικό τη λειτουργία μέσα στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Στην περίοδο αυτή οι δραστηριότητες του ΣΒΒΕ γίνονται όλο και πιο σύνθετες.

Το αρχειακό υλικό του ΣΒΒΕ, κυρίες και κύριοι, μας φέρνει αντιμέτωπους με ποικίλα κοινωνικά και εκπαιδευτικά θέματα που αντιμετώπισε η βιομηχανία. Ιδιαίτερα την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την αμοιβή της εργασίας, αλλά και την ίδια την επιβίωση των εργατών σε χαλεπές περιόδους όπως η γερμανική κατοχή, στη διάρκεια της οποίας μπορεί να πει κανείς αν είναι τίμιος, ότι η βιομηχανία λειτούργησε για να συντηρήσει τους εργάτες της.

Πρέπει να υπογραμμιστεί επίσης, ότι η βιομηχανία εφάρμοσε με δική της πρωτοβουλία και συγκεκριμένα με πρωτοβουλία του Συνδέσμου αυτού, το θεσμό του ελάχιστου ημερομισθίου, πριν αυτός καθιερωθεί από το ελληνικό κράτος, κάτι που ομολογώ κι εγώ αγνοούσα. Αποδίδεται η καθιέρωση του ελάχιστου ημερομισθίου στο καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, με πρωτοβουλία του Συνδέσμου βιομηχανιών μερικούς μήνες νωρίτερα στη Θεσσαλονίκη.

Πρέπει να υπογραμμίσουμε, αν και είναι αυτονόητο, τον ανθρώπινο παράγοντα. Από το αρχειακό υλικό αναδύονται οι φυσιογνωμίες βιομηχάνων που αφιέρωσαν χρόνο και προσπάθεια στη διοίκηση του ΣΒΒΕ, για τη διαχείριση των κοινών. Γι' αυτό το βιβλίο είναι διαρθρωμένο σε 52 κεφάλαια που αντιστοιχούν σε ισάριθμα διοικητικά συμβούλια του ΣΒΒΕ και φέρουν ως τίτλο το όνομα του εκάστοτε Προέδρου. Είναι ένας τρόπος να δείξουμε το σεβασμό μας και το θαυμασμό μας σε όλους τους προηγούμενους Προέδρους του ΣΒΒΕ. Το διαχρονικό παράπονο των Διοικήσεων αυτών ξεκινώντας από τον Ηρακλή Χατζηδημούλα που το είχε διατυπώσει στη δεκαετία του 1920 με τον πιο έντονο τρόπο, ήταν η αδυναμία της Ελληνικής κοινής γνώμης να αντιληφθεί την τεράστια σημασία της βιομηχανίας για την οικονομική ανάπτυξη. Μάλιστα, ο Ηρακλής Χατζηδημούλας είχε πείσει το Διοικητικό Συμβούλιο, κάτι που δεν έγινε λόγω της Μικρασιατικής Καταστροφής, ότι ο ΣΒΒΕ θα έπρεπε να έχει εκδώσει τη δική του πολιτική καθημερινή εφημερίδα, για να εξηγήσει επιτέλους στον κόσμο τι είναι αυτή η βιομηχανία.

Το βιβλίο χωρίζεται σε 5 μέρη τα οποία αντιστοιχούν σε ισάριθμες περιόδους. Έχουμε την περίοδο της Ίδρυσης, την περίοδο του Μεσοπολέμου, την περίοδο της Διεθνούς Ύφεσης, την πρώτη Μεταπολεμική περίοδο και τέλος τα Τελευταία Χρόνια.

Σας ευχαριστώ πολύ.